TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2007 m. birželio 21 d. *

Sujungtose bylose C-231/06–C-233/06

dėl *Cour du travail de Bruxelles* (Belgija) 2006 m. gegužės 10 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2006 m. gegužės 22 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą bylose

Office national des pensions

prieš

Emilienne Jonkman (C-231/06),

Hélène Vercheval (C-232/06),

ir

Noëlle Permesaen (C-233/06)

prieš

Office national des pensions,

* Proceso kalba: prancūzų.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai R. Schintgen, A. Borg Barthet, M. Ilešič (pranešėjas) ir E. Levits,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. kovo 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— E. Jonkman, H. Vercheval ir N. Permesaen, atstovaujamų advokato J. Heynderickx,

— *Office national des pensions*, atstovaujamo advokatų R. Dupont ir M. Willemet,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* W. Ferrante,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos G. Rozet ir M. van Beek,

susipažinęs su 2007 m. kovo 29 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24) išaiškinimu.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant bylas tarp E. Jonkman, H. Vercheval, N. Permesaen ir *Office national des pensions* (toliau – ONP).

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

3 E. Jonkman, H. Vercheval ir N. Permesaen, anksčiau dirbusios stiuardesėmis Belgijos akcinėje aviacijos bendrovėje *Sabena SA*, kaip civilinės aviacijos orlaivių įgulos narės pateikė prašymą gauti senatvės pensiją. Jų prašymai buvo atitinkamai pateikti 1992 m., 1995 m. ir 1996 m. siekiant, kad pensija būtų mokama atitinkamai nuo 1993 m. kovo 1 d., 1996 m. liepos 1 d. ir 1997 m. vasario 1 dienos.

4 ONP pensiją joms suteikė. Tačiau OPN sprendimą E. Jonkman apskundė *Tribunal du travail de Bruxelles*, o H. Vercheval ir N. Permesaen – *Tribunal du travail de*

Nivelles, teigdamos, kad jų pensijų apskaičiavimas rėmėsi diskriminacinėmis nuostatomis, nes pensijos turėjo būti skaičiuojama pagal tokias pačias taisykles, kokios taikomos orlaivio įgulos nariams vyrams.

5 Konkrečiai kalbant, palyginus šių asmenų pensijų apskaičiavimo tvarką matyti, kad ONP atsižvelgė į gerokai mažesnį, palyginti su stiuardais, nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d. jų gautą darbo užmokestį, nors bazinis darbo užmokestis buvo toks pats.

6 Tai paaiškinama nevienodu požiūriu į stiuardeses ir į kitus orlaivio įgulos narius nurodytu laikotarpiu. 1964 m. sausio 10 d. Karaliaus dekretu, nustatančiu įmokas civilinės aviacijos personalo senatvės ir našlystės pensijų sistemai finansuoti bei jų mokėjimo būdus (*Moniteur belge*, 1964 m sausio 17 d. p. 464), įsigaliojusiu 1964 m. sausio 1 d., buvo nustatyta speciali senatvės pensijos sistema civilinės aviacijos orlaivių įguloms, išskyrus stiuardeses. Joms liko galioti bendra darbuotojų senatvės pensijų sistema, kurios atveju skaičiuojant įmokas ir pensiją buvo atsižvelgiama į mažesnę užmokesčio dalį nei ta, kuri naudojama kaip skaičiavimo pagrindas specialios civilinės aviacijos orlaivių įgulų sistemos atveju.

7 Stiuardesėms ši speciali senatvės pensijos sistema nebuvo taikoma, nes tuo metu jos, sulaukusios 40 m., nebegalėdavo tęsti savo karjeros dirbdamos orlaivio įgulos narėmis. Taigi jos negalėjo užbaigti savo karjeros. Dėl šių priežasčių Belgijos Karalystė nusprendė joms netaikyti specialios įtvirtintos sistemos.

8 Dėl karjeros *Sabena SA* ir stiuardesių pensijų sistemos problemų Belgijos teismuose buvo iškeltos kelios bylos, kai kurios jų išspręstos remiantis Teisingumo Teismo sprendimu, priimtu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (1971 m. gegužės 25 d. Sprendimas *Defrenne*, 80/70, Rink. p. 445; 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimas *Defrenne*, 43/75, Rink. p. 455, ir 1978 m. birželio 15 d. Sprendimas *Defrenne*, 149/77, Rink. p. 1365). 1980 m. birželio 27 d. Karaliaus nutarimu, iš dalies keičiančiu 1969 m. lapkričio 3 d. Karaliaus nutarimą, nustatantį civilinės aviacijos orlaivių įgulų narių teisės į pensiją specialiąsias taisykles ir specialią 1967 m. spalio 24 d. Karaliaus nutarimo Nr. 50 dėl darbuotojų senatvės ir našlystės pensijos įgyvendinimo tvarką (*Moniteur belge*, 1980 m. rugpjūčio 23 d. p. 9700), įsigaliojusiu 1981 m. sausio 1 d., stiuardesės buvo galiausiai įtrauktos į specialią civilinės aviacijos orlaivio įgulų nariams taikomą sistemą. Vėliau Belgijos įstatymų leidėjas 1984 m. kovo 28 d. Karaliaus nutarimu, kurio pavadinimas toks pats kaip ir ankstesniojo (*Moniteur belge*, 1984 m. balandžio 3 d. p. 4000), nustatė stiuardesėms ištaisymo galimybę laikotarpio nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d. atžvilgiu. Šis Karaliaus nutarimas buvo panaikintas 1987 m. rugsėjo 7 d. Valstybės tarybos sprendimu, o naujas Karaliaus nutarimas tokiu pačiu pavadinimu priimtas 1997 m. birželio 25 d. (*Moniteur belge*, 1997 m. liepos 31 d. p. 19635, toliau – 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimas), siekiant ištaisyti nevienodą požiūrį į stiuardeses ir stiuardus laikotarpiu nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 dienos.

9 Pagal 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimą stiuardesėms, dirbusioms nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d., buvo suteikta teisė gauti pensiją, skaičiuojamą tokiu pačiu būdu kaip ir stiuardams, sumokėjus vienkartinę ištaisymo įmoką kartu su 10 % metinėmis palūkanomis. Šias ištaisymo įmokas iš esmės sudaro skirtumas tarp nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d. stiuardesių sumokėtų įmokų ir per tą patį laikotarpį stiuardų sumokėtų didesnių įmokų.

10 E. Jonkman, H. Vercheval ir N. Permesaen mano, kad 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarime numatytas ištaisymas neleidžia pašalinti diskriminacijos tarp stiuardesių ir stiuardų.

11 1997 m. lapkričio 17 d. ir 1998 m. sausio 9 d. Sprendimais, kuriuos atitinkamai priėmė *Tribunal du travail de Bruxelles* ir *Tribunal du travail de Nivelles*, E. Jonkman ir H. Vercheval ieškiniai patenkinti motyvuojant tuo, kad jų pensijų skaičiavimo tvarka buvo diskriminacinė.

12 N. Permesaen atveju 2003 m. gruodžio 26 d. Sprendimu *Tribunal du travail de Nivelles* iš dalies pritarė ONP argumentams. Jis konstatavo, kad tokios pačios kaip ir darbuotojų vyrų pensijos suteikimas, nustatant pareigą sumokėti įmokas, kurios būtų sumokėtos, jei darbuotoja tai sistemai būtų priklausiusi savo profesinės karjeros metu, nėra diskriminuojantis. Tačiau 10 % metines palūkanas jis laikė diskriminacinėmis.

13 1997 m. lapkričio 17 d. ir 1998 m. sausio 9 d. Sprendimus ONP apskundė *Cour du travail de Bruxelles*. Apeliacinį skundą dėl 2003 m. gruodžio 26 d. Sprendimo šiame teisme pateikė ir N. Permesaen.

14 *Cour du travail de Bruxelles* mano, kad 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimu nustatytos ištaisymo sistemos įgyvendinimo tvarka gali būti diskriminacinė. Šiuo klausimu jis pastebi, kad vienkartinis didelės sumos sumokėjimas pensininkui yra didelė kliūtis. *Cour du travail* taip pat aptaria mokestinį šios ištaisymo sistemos aspektą, nes savo laiku stiuardų įmokas buvo galima išskaičiuoti mokant mokesčius, o taip nėra stiuardesių atveju. Galiausiai jis pastebi, kad taikomos palūkanos yra didesnės nei įstatymuose numatytos kompensacinės palūkanos ar palūkanos už praleistą terminą arba bankų palūkanas.

15 *Cour du travail de Bruxelles* mano, kad ginčų sprendimas pagrindinėse bylose priklauso nuo Direktyvos 79/7 aiškinimo. Todėl šis teismas nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir užduoti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyva 79/7/EEB turi būti aiškinama taip, kad ji leidžia valstybei narei priimti teisės aktą, kuriuo siekiama, kad viena iš pradžių diskriminuota tam tikros lyties asmenų grupė galėtų naudotis kitos lyties asmenų grupei taikoma pensijų sistema atgaline data sumokėjusi (vieną kartą sumokėjusi didelę sumą) įmokas, kurias pagal šioje valstybėje taikomus teisės aktus turi mokėti antroji asmenų grupė?

Atsakius teigiamai, ar Direktyva 79/7/EEB turi būti aiškinama taip, kad ji, Europos Bendrijų Teisingumo Teismui konstatavus, jog šios normos yra nesuderinamos, įpareigoja valstybę narę suderinti šiai nuostatai prieštaraujantį teisės aktą bent jau per senaties terminą, kuris taikomas įmokų reikalavimams, atsiradusiems priėmus šį teisės aktą?

2. Ar Direktyva 79/7/EEB turi būti aiškinama taip, kad leidžia valstybei narei priimti teisės aktą, kuriuo siekiama, kad viena iš pradžių diskriminuota tam tikros lyties asmenų grupė galėtų naudotis kitos lyties asmenų grupei taikoma pensijų sistema, sumokėjusi dideles palūkanas už vėlavimą, kurias pagal šioje valstybėje taikomus teisės aktus turi mokėti antroji asmenų grupė?

Atsakius teigiamai, ar Direktyva 79/7/EEB turi būti aiškinama taip, kad ji, Europos Bendrijų Teisingumo Teismui konstatavus, jog šios normos yra nesuderinamos, įpareigoja valstybę narę suderinti šiai nuostatai prieštaraujantį teisės aktą bent jau per senaties terminą, kuris taikomas palūkanoms už vėlavimą, atsiradusioms priėmus šį teisės aktą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

16 Iš karto reikia pastebėti, kad pagrindinės bylos šalys neginčija, jog pirminis stiuardesių neįtraukimas į specialią civilinės aviacijos orlaivių įgulos pensijų sistemą buvo diskriminacinis.

17 Taip pat preliminariai reikia pastebėti, kad šiuo atveju netaikomos EB 141 straipsnio 1 ir 2 dalys, susijusios su vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio principu, nes šis straipsnis taikomas tik profesinių pensijų sistemoms, o ne teisės aktuose numatytoms pensijų sistemoms (minėto 1971 m. gegužės 25 d. Sprendimo *Defrenne* 10–13 punktai; 1993 m. spalio 6 d. Sprendimo *Ten Oever*, C-109/91, Rink. p. I-4879, 9 punktas ir 2005 m. liepos 21 d. Sprendimo *Vergani*, C-207/04, Rink. p. I-7453, 22 ir 23 punktai).

18 Taigi nacionalinis teismas teisingai pateikė klausimus dėl Direktyvos 79/7, kuri taikoma teisės aktuose numatytoms socialinės apsaugos sistemoms, įskaitant teisės aktuose numatytas pensijų sistemas (1993 m. liepos 1 d. Sprendimo *van Cant*, C-154/92, Rink. p. I-3811, 10 ir 11 punktai).

19 Šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalis draudžia „(bet kokią) lyčių diskriminaciją <...> ypač susijusią: su socialinės apsaugos sistemų taikymo apimtimi ir galimybių naudotis <...> sąlygomis, įsipareigojimu mokėti įmokas ir įmokų dydžio apskaičiavimu ir išmokų apskaičiavimu <...>“. Šia nuostata teisės subjektai gali remtis nacionaliniuose teismuose, kad šie netaikytų bet kokių jai prieštaraujančių nacionalinių nuostatų (1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Ruzius-Wilbrink*, C-102/88, Rink. p. 4311, 19 punktas ir 1993 m. spalio 27 d. Sprendimo *van Gemert-Derks*, C-337/91, Rink. p. I-5435, 31 punktas).

Dėl reikalavimo sumokėti ištaisymo įmoką

20 Pirmąja klausimų dalimi nacionalinis teismas iš esmės klausia, ar Direktyva 79/7 draudžia valstybei narei priimant teisės aktus, kuriais siekiama konkrečios diskriminuojamos lyties asmenims taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims, tokį taikymą susieti su reikalavimu sumokėti vienkartinę ištaisymo įmoką, kurią sudaro skirtumas tarp iš pradžių diskriminuotų asmenų įmokų, sumokėtų tuo laikotarpiu, kai buvo diskriminuojama, ir tuo pačiu metu sumokėtų asmenų iš kitos grupės didesnių įmokų, kartu su 10 % metinėmis palūkanomis.

21 Iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų išplaukia, kad pagrindinės bylos šalys, Europos Bendrijų Komisija ir Italijos vyriausybė mano, jog 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimu stiuardesėms nustatyta pagrindinė sąlyga, kad į jų profesinę veiklą nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d. būtų atsižvelgta taip pat kaip ir stiuardų atveju, t. y. pats sumos, kurią sudaro skirtumas tarp tuo laikotarpiu jų sumokėtų įmokų ir tuo pačiu metu stiuardų sumokėtų didesnių įmokų, sumokėjimas, nėra diskriminacinė.

22 Tokia nuomonė teisinga. Kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs bylose dėl profesinių pensijų sistemų, tai, kad darbuotojas turi atgal taikomą teisę pasinaudoti tokia sistema, nereiškia, kad jis gali išvengti atitinkamam narystės laikotarpiui tenkančių įmokų (1994 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Fisscher*, C-128/93, Rink. p. I-4583, 37 punktas; 1996 m. spalio 24 d. Sprendimas *Dietz*, C-435/93, Rink. p. I-5223, 34 punktas ir 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimas *Preston ir kt.*, C-78/98, Rink. p. I-3201, 39 punktas).

23 Jei buvo diskriminuojama, vienodas požiūris atkuriamas, kai diskriminaciją patyręs darbuotojas atsiduria toje pačioje situacijoje kaip ir kitos lyties darbuotojai. Iš to išplaukia, kad toks darbuotojas negali reikalauti palankesnio, pavyzdžiui, mokestinio požiūrio, nei tas, kuris būtų buvęs, jeigu jis būtų teisėtai priklausęs sistemai (minėtų sprendimų *Fisscher* 35 ir 36 punktai bei *Preston ir kt.* 38 punktas).

24 Reikia konstatuoti, kad tokia praktika pagal analogiją taikoma narystei teisės aktuose numatytose pensijų sistemose. Iš to išplaukia, kad valstybė narė, priimdama teisės aktus, kuriais siekiama konkrečios diskriminuojamos lyties asmenims taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims, gali pasirinkti atkurti vienodą požiūrį reikalaudama sumokėti sumą, kurią sudaro skirtumas tarp iš pradžių diskriminuotų asmenų įmokų, sumokėtų tuo laikotarpiu, kai buvo diskriminuojama, ir tuo pačiu metu sumokėtų didesnių asmenų iš kitos grupės įmokų. Tai, kad pastarajai asmenų grupei iki to laiko suėjo ieškinio dėl reikalavimo sumokėti įmokas senaties terminas, nedraudžia taikyti pirmiau aprašyto ištaisymo, laikantis sąlygos, kad panašus senaties terminas, kaip generalinė advokatė nurodė savo išvados 70 punkte, nustatomas ir naujiesiems sistemos nariams.

25 Be to, siekiant išvengti bet kokios atvirkštinės diskriminacijos, ištaisymo įmokos gali būti padidinamos palūkanomis, kuriomis siekiama kompensuoti pinigų nuvertėjimą. Kaip savo išvados 38 punkte nurodė generalinė advokatė ir laikantis jos 39 punkte nurodytos sąlygos, toks padidinimas užtikrina, kad naujų narių įmokos realiai nebus mažesnės nei tos, kurias sumokėjo nuo pensijų sistemos įtvirtinimo jai priklausantys darbuotojai.

26 Dėl generalinės advokatės išvados 64 ir 65 punktuose nurodytų priežasčių ankstesni teiginiai taikomi tik tuo atveju, kai teisės į pensiją ištaisymas taikomas nuo naudojimosi pensija pradžios dienos. Asmenims, jau išėjusiems į pensiją, suteiktas ištaisymas reikalaujant sumokėti sumą, kurią sudaro skirtumas tarp jų įmokų,

sumokėtų tuo laikotarpiu, kai buvo diskriminuojama, ir tuo pačiu metu sumokėtų didesnių kitų asmenų įmokų, panaikina nevienodą požiūrį tik tuo atveju, jei teisės į pensiją vienodai skaičiuojamos kiekvieno suinteresuotojo asmens visos pensijos trukmės atžvilgiu.

27 Iš to, kad pasakyta, išplaukia, kad Direktyva 79/7 nedraudžia valstybei narei priimant teisės aktus, kuriais siekiama konkrečios diskriminuojamos lyties asmenims visą pensijos trukmę taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims, tokio taikymo sieti su reikalavimu sumokėti ištaisymo įmoką, kurią sudaro skirtumas tarp iš pradžių diskriminuotų asmenų įmokų, sumokėtų tuo laikotarpiu, kai buvo diskriminuojama, ir tuo pačiu metu sumokėtų didesnių kitų asmenų įmokų, kartu su palūkanomis, kurios kompensuoja pinigų nuvertėjimą.

Dėl ištaisymo įmokos mokėjimo būdų

28 Kadangi nacionalinis teismas siekia sužinoti, ar valstybė narė gali reikalauti, kad ištaisymo įmoka būtų sumokėta vienu kartu ir su 10 % metinėmis palūkanomis, reikia pažymėti, kad bet kokia valstybės narės priimta priemonė, kuria siekiama įgyvendinti Bendrijos teisės normas, pavyzdžiui, vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą, turi būti veiksminga (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Fisscher* 31 punktą; *Preston ir kt.* 40–42 punktus; 2003 m. kovo 20 d. Sprendimo *Kutz-Bauer*, C-187/00, Rink. p. I-2741, 57 punktą ir 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, Rink. p. I-6057, 95 punktą). Todėl Belgijos teisės aktų leidėjas, priimdamas 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimą, kuriuo siekiama stiuardesėms sukurti tokią pačią padėtį kaip ir stiuardams, turėjo nustatyti tokį ištaisymo būdą, kad jis nebūtų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sunkus.

29 Vis dėlto iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų išplaukia, kad, atsižvelgiant į ilgą diskriminacinio laikotarpio, kuris tęsėsi nuo 1964 m. sausio 1 d. iki 1980 m. gruodžio 31 d., trukmę ir į tai, kad praėjo daug metų nuo šio laikotarpio pabaigos iki 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimo, nustatančio ištaisymą (nuo 1981 m. iki 1997 m.), ištaisymo įmokų suma yra ypač didelė. Kaip savo išvados 49 punkte nurodė generalinė advokatė, ši suma net gali viršyti asmenų, galinčių pasinaudoti ištaisymu, metinę pensiją. Be to, kaip pabrėžė E. Jonkman, H. Vercheval ir N. Permesaen, ir šiuo klausimu ONP neprieštaravo, tokios sumos vienkartinis sumokėjimas gali būti neįmanomas arba reikalautų imti paskolą iš finansų įstaigos bei tokiu atveju mokėti ir palūkanas.

30 Be to, iš 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimo išplaukia, kad, esant išimtinėms aplinkybėms, kurių šiuo atveju nėra, ištaisymo įmokas leidžiama suskirstyti į metines įmokas.

31 Atsižvelgiant į pirmiau aprašytas aplinkybes, reikia pripažinti, kad dėl suinteresuotiesiems asmenims taikomos pareigos sumokėti vienkartinę ištaisymo įmoką stiuardesių pensijų teisių ištaisymas tampa ypač sunkus.

32 Dėl 10 % metinių palūkanų pagrindinės bylos šalys, Komisija ir Italijos vyriausybė paskelbė arba pripažino, kad šios palūkanos yra labai didelės. Uždavus su tuo susijusį klausimą posėdyje, ONP nesugebėjo atsakyti, dėl kokių priežasčių 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarimas nustatė palūkanas, viršijančias infliacijos dydį.

33 Bet kuriuo atveju yra aišku, kad dėl palūkanų normų, viršijančių tai, kas būtina siekiant kompensuoti pinigų nuvertėjimą, nustatymo naujų narių įmokos tampa

realiai didesnės nei tos, kurias sumokėjo pensijų sistemos nariai, jai priklausantys nuo įsteigimo. Todėl stiuardesės nėra visiškai grąžinamos į tokią pačią padėtį, kurioje yra stiuardai, nes šios palūkanų normos prisidėjo prie besitęsiančio nevienodo požiūrio į stiuardeses.

34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis gerai žino nacionalinę teisę, turi nustatyti, kiek 1997 m. birželio 25 d. Karaliaus nutarime numatytos 10 % metinės palūkanos kompensuoja pinigų nuvertėjimą.

35 Iš visų šių argumentų matyti, kad Direktyva 79/7 draudžia valstybei narei priimant teisės aktus, kuriais siekiama konkrečios diskriminuojamos lyties asmenims taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims, reikalauti, kad vienkartinė ištaisymo įmoka būtų didinama kitomis palūkanomis nei tos, kuriomis siekiama kompensuoti pinigų nuvertėjimą. Ši direktyva taip pat draudžia reikalauti, kad šis mokėjimas būtų vienkartinis, jei ši sąlyga nurodytą ištaisymą padaro praktiškai neįmanomą arba pernelyg sunkų. Taip yra būtent tada, kai mokėtina suma viršija suinteresuotojo asmens metinę pensiją.

Dėl valstybės narės pareigų, išplaukiančių iš sprendimo, priimto dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą

36 Antrąja savo klausimų dalimi, skaitoma pagrindinės bylos kontekste, nacionalinis teismas iš esmės klausia, ar valstybei narei kyla pareiga pakeisti savo teisės aktus, jei dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas priima sprendimą, iš kurio išplaukia šių teisės aktų nuostatos nesuderinamumas su Bendrijos teise.

37 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad vadovaudamosi EB 10 straipsnyje nustatytu lojalaus bendradarbiavimo principu valstybės narės privalo panaikinti neteisėtas Bendrijos teisės pažeidimo pasekmes (2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Wells*, C-201/02, Rink. p. I-723, 64 punktas ir minėta teismų praktika).

38 Todėl atitinkamai valstybei narei kyla pareiga imtis bendrų arba konkrečių priemonių, kad jos teritorijoje būtų užtikrintas Bendrijos teisės laikymasis, jei dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas priima sprendimą, iš kurio išplaukia nacionalinės teisės akto nuostatos nesuderinamumas su Bendrijos teise (šia prasme žr. minėto sprendimo *Wells* 64 ir 65 punktus bei 2004 m. kovo 25 d. Sprendimo *Azienda Agricola Giorgio, Giovanni et Luciano Visentin ir kt.*, C-495/00, Rink. p. I-2993, 39 punktą). Išsaugodamos teisę pasirinkti priemones, šios institucijos turi būtent užtikrinti, kad nacionalinė teisė būtų kuo skubiau suderinta su Bendrijos teise ir kad teisės subjektai galėtų visiškai naudotis iš Bendrijos teisės kylančiomis teisėmis.

39 Be to, kaip Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs Bendrijos teisei prieštaraujančios diskriminacijos atveju, tol, kol nėra priimtos vienodą požiūrį atkuriančios priemonės, lygybės principo laikymasis gali būti užtikrintas tik neprivilegijuotai kategorijai priklausantiems asmenims suteikiant tas pačias privilegijas kaip ir priklausantiesiems privilegijuotai kategorijai. Tokiu atveju nacionalinis teismas neturi taikyti jokios diskriminacinės nacionalinės nuostatos, neprašydamas ar nelaukdamas, kad įstatymų leidėjas ją pirmiau panaikintų, ir neprivilegijuotos grupės nariams turi taikyti tą pačią tvarką, kuri taikoma asmenims iš kitos grupės (1994 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *Avdel Systems*, C-408/92, Rink. p. I-4435, 16 ir 17 punktai; 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Rodríguez Caballero*, C-442/00, Rink. p. I-11915, 42 ir 43 punktai ir 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Cordero Alonso*, C-81/05, Rink. p. I-7569, 45 ir 46 punktai).

40 Be to, valstybė narė privalo atlyginti Bendrijos teisės pažeidimu privatiems asmenims padarytą žalą. Jei tokios pareigos sąlygos yra tenkinamos, nacionalinis teismas turi nustatyti šio principo pasekmes (žr. būtent 1997 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Sutton*, C-66/95, Rink. p. I-2163, 35 punktą ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, Rink. p. I-10239, 51 ir 52 punktus).

41 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, į antrąją prejudicinių klausimų dalį reikia atsakyti taip, kad, jei dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas priima sprendimą, iš kurio išplaukia nacionalinės teisės akto nuostatos nesuderinamumas su Bendrijos teise, atitinkamos valstybės narės institucijoms kyla pareiga imtis bendrų arba konkrečių priemonių, kad būtų užtikrintas Bendrijos teisės laikymasis, ir jos, be kita ko, turi užtikrinti, kad nacionalinė teisė būtų kuo skubiau suderinta su Bendrijos teise ir kad teisės subjektai galėtų visiškai naudotis iš Bendrijos teisės kylančiomis teisėmis. Nustačius Bendrijos teisei prieštaraujančią diskriminaciją, tol, kol nėra priimtos vienodą požiūrį atkuriančios priemonės, nacionalinis teismas neturi taikyti jokios diskriminacinės nacionalinės nuostatos, neprašydamas ar nelaukdamas, kad įstatymų leidėjas ją pirmiau panaikintų, ir neprivilegijuotos grupės nariams turi taikyti tą pačią tvarką, kuri taikoma kitos kategorijos asmenims.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

42 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos Direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje valstybei narei priimant teisės aktus, kuriais siekiama konkrečios diskriminuojamos lyties asmenims visą pensijos trukmę taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims,**

— **nedraudžia, kad ši valstybė narė tokį taikymą sietų su reikalavimu sumokėti ištaisymo įmoką, kurią sudaro skirtumas tarp iš pradžių diskriminuotų asmenų įmokų, sumokėtų tuo laikotarpiu, kai buvo diskriminuojama, ir tuo pačiu metu sumokėtų didesnių kitų asmenų įmokų, kartu su palūkanomis, kurios kompensuoja pinigų nuvertėjimą,**

— **bet, atvirkščiai, draudžia šiai valstybei narei reikalauti, kad ši ištaisymo įmoka būtų didinama kitomis palūkanomis nei tos, kuriomis siekiama kompensuoti pinigų nuvertėjimą,**

— **ir taip pat draudžia reikalauti, kad šis mokėjimas būtų vienkartinis, jei ši sąlyga nurodytą ištaisymą padaro praktiškai neįmanomą arba pernelyg sunkų. Taip yra būtent tada, kai mokėtina suma viršija suinteresuotojo asmens metinę pensiją.**

2. **Jei dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas priima sprendimą, iš kurio išplaukia nacionalinės teisės akto nuostatos nesuderinamumas su Bendrijos teise, atitinkamos valstybės narės institucijoms kyla pareiga imtis bendrų arba konkrečių priemonių, kad būtų užtikrintas Bendrijos teisės laikymasis ir jos, be kita ko, turi užtikrinti, kad nacionalinė teisė būtų kuo skubiau suderinta su Bendrijos teise ir kad teisės subjektai galėtų visiškai naudotis iš Bendrijos teisės kylančiomis teisėmis.**

Nustačius Bendrijos teisei prieštaraujančią diskriminaciją, tol, kol nėra priimtos vienodą požiūrį atkuriančios priemonės, nacionalinis teismas turi netaikyti jokios diskriminacinės nacionalinės nuostatos, neprašydamas ar nelaukdamas, kad įstatymų leidėjas ją pirmiau panaikintų, ir neprivilegijuotos grupės nariams turi taikyti tą pačią tvarką, kuri taikoma kitos kategorijos asmenims.

Parašai.